

การบรรเทาผลกระทบของโทษจำคุกภายหลังที่ผู้กระทำผิดได้รับการปลดปล่อย

ปัจจุบัน การปลดปล่อยผู้ต้องขังที่ต้องโทษจำคุกเป็นระยะเวลานานให้กลับคืนสู่สังคม โดยตรงนั้น มีผู้ให้ความเห็นเป็นจำนวนมากว่า เป็นการกระทำที่ไร้มนุษยธรรม จึงมีการเสนอที่จะใช้มาตรการบางอย่างที่จะช่วยให้ผู้พ้นโทษค่อยๆปรับตัวเข้าสู่สังคม และเนื่องจากการตัดสินใจของศาล ได้ยึดหลักในเรื่องสิทธิของผู้กระทำผิดในการที่จะได้รับการบำบัดรักษามากยิ่งขึ้น ดังนั้น ในการที่จะช่วยให้ผู้พ้นโทษประสบความสำเร็จในการปรับตัวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ในการดำรงชีวิตอย่างเป็นอิสระได้ สามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและกลุ่มเพื่อนได้นั้น ก็จำเป็นต้องมีหน่วยงานในการที่จะรองรับให้ผู้พ้นโทษได้พึ่งพิง ในระหว่างที่ได้รับการปลดปล่อยจากเรือนจำในระยะแรก ซึ่งจากการศึกษาวิจัยในต่างประเทศพบว่า ช่วงระยะเวลา 90 วันแรก หลังจากผู้กระทำผิดได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำ เป็นช่วงเวลาที่เสี่ยงต่อความล้มเหลวในการปรับตัวของบุคคลนั้นเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้ต้องขังที่ถูกจำคุกเป็นเวลานานๆ ส่วนใหญ่จะมีความกังวลใจและความกลัวในการกลับคืนสู่สังคมภายนอกอีกครั้ง¹

หลังจากที่ผู้ต้องโทษจำคุกได้รับการปลดปล่อยแล้ว พวกเขาต้องการความช่วยเหลือในระยะแรก เนื่องจากยังไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ทันที ซึ่งเรียกว่าเป็นช่วงของการสับสนในวัฒนธรรม (Culture Shock) ดังนั้น สังคมจึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานรองรับในเบื้องต้น เพื่อป้องกันมิให้ผู้พ้นโทษหวนกลับมาประกอบอาชญากรรมอีกครั้งหนึ่ง

¹ Callison , Harber G., Introduction to Community- Based Corrections , (Mc Graw-Hill Book Company , New York ,1984) , p.145.

วิธีการในการบรรเทาผลกระทบของโทษจำคุก มีดังนี้

3.1 การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อย (After-Care Service)

ก. ความหมายของการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อย

จากการประชุมสหประชาชาติ ครั้งที่ 2 เกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมและการแก้ไขผู้กระทำผิด ณ กรุงลอนดอน ในปี ค.ศ. 1960 ได้ให้ความหมายของการสงเคราะห์ภายหลังปลดปล่อย² ดังนี้

" การให้โอกาสผู้พ้นโทษกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน และให้ความช่วยเหลือทางด้าน วัตถุ จิตใจ อาทิเช่น การช่วยเหลือในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความต้องการพื้นฐาน เครื่องนุ่งห่ม ที่พัก อาศัย การรักษาพยาบาล ตลอดจนการจัดหาเอกสารต่างๆที่จำเป็น รวมทั้งให้ความสำคัญเป็นพิเศษในเรื่องความต้องการทางด้านอารมณ์ของผู้พ้นโทษ การจัดหางานให้ทำ การให้คำปรึกษา แนะนำ และให้ความเป็นเพื่อน เป็นต้น "

ประเสริฐ เมฆมณี³ อธิบายว่า " การสงเคราะห์ภายหลังปลดปล่อย หมายถึง การสงเคราะห์ผู้ต้องขังซึ่งได้รับการพักการลงโทษ หรือได้รับการปลดปล่อย "

ทวี ชูทรัพย์⁴ อธิบายว่า "การสงเคราะห์ภายหลังปลดปล่อย คือ การสงเคราะห์ผู้ต้องขังที่ได้รับการพักการลงโทษ หรือได้รับการปลดปล่อยซึ่งนับเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับผู้กระทำผิด เนื่องจากบุคคลเหล่านี้อาจประสบปัญหาการบีบคั้นกดดันต่างๆ ในที่สุด อาจหวนกลับไปประกอบอาชญากรรมอีก อันเป็นภัยต่อสังคมและสุจริตชนได้ "

² Patrick Barry , The Organization of After-Care , 2 nd (London : Her Majesty's Stationery office, 1966.),p.5.

³ ประเสริฐ เมฆมณี ,หลักทัณฑ์วิทยา. (กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์ , 2523),หน้า 566.

⁴ ทวี ชูทรัพย์ , "การสงเคราะห์ผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษในต่างประเทศ" ,เอกสารในการสัมมนาเรื่อง การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดและผู้พ้นโทษ, 2523 . (อัดสำเนา)

อฉนพ ชูบ้ำรุง⁵ อธิบายว่า " การสงเคราะห์ภายหลังปลดปล่อย คือ การให้การดูแลผู้กระทำผิดที่ได้รับการปล่อยตัวใหม่ ๆ ซึ่งยังไม่มีที่พักอาศัย และไม่ม้งานทำเป็นกัฉลัษณะ โดยให้การบริการด้านที่อยู่อาศัย อาหารการกิน ยารักษาโรค และมีเจ้าหน้าที่คอยให้การแนะนำในปัญหาส่วนตัวและปัญหาอื่น ๆ "

วรรณี วิชิตนันท์⁶ อธิบายว่า " การสงเคราะห์ภายหลังปลดปล่อย คือการช่วยเหลือที่ให้แก่ผู้พ้นโทษและสังคม โดยเป็นการช่วยเหลือให้ผู้พ้นโทษได้มีโอกาสดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยดี และเป็นการช่วยให้สังคมได้ปลอดภัยจากอาชญากรรม อันทำให้สถาบันสังคมได้มีสวัสดิภาพที่มั่นคงอีกด้วย "

จากความหมายของการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยดังกล่าว อาจสรุปได้ว่าการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษภายหลังปลดปล่อย เป็นวิธีการที่ให้แก่โอกาสแก่ผู้กระทำผิดที่ได้รับการดูแลสงเคราะห์ภายหลังจากที่เขาได้รับการปลดปล่อยแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้พ้นโทษได้มีโอกาสกลับตนเป็นพลเมืองดี สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงชีวิตตนและครอบครัวด้วยดีต่อไป

ข. ประเภทของการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อย

การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อย แบ่งได้เป็น 2 ประเภท⁷ คือ

1.) การสงเคราะห์แบบไม่บังคับ (voluntary after-care)

การสงเคราะห์ประเภทนี้ จัดให้โดยไม่บังคับ ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้พ้นโทษเอง โดยให้แก่ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวอย่างไม่มีเงื่อนไข ได้แก่ ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัว เมื่อครบกำหนดโทษตามคำพิพากษาของศาล (discharged prisoners) และผู้ที่ได้รับการปล่อยตัว เนื่องจากการพระราชทานอภัยโทษ (pardon)

⁵ อฉนพ ชูบ้ำรุง , อาชญาวิทยาและอาชญากรรม. (กรุงเทพฯ : ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , 2532) , หน้า 468.

⁶ วรรณี วิชิตนันท์ , " ความจำเป็นของการปรับปรุงและขยายงานบ้านกึ่งวิถี (บ้านสวัสดิ์) " (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2522) , หน้า 47.

⁷ Patrick Barry , The Organization of After - Care , pp.1-2.

2.) การสงเคราะห์แบบบังคับ (compulsory after-care)

เป็นการสงเคราะห์ที่มีเงื่อนไข ให้แก่ผู้ต้องขังที่ได้รับการปลดปล่อยอย่างมีเงื่อนไข ได้แก่ ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยก่อนครบกำหนดโทษตามคำพิพากษาของศาล โดยได้รับการพักการลงโทษ (parole) หรือการลดวันต้องโทษจำคุก (good-time allowance) เป็นต้น การสงเคราะห์ประเภทนี้ จึงเป็นการสงเคราะห์โดยการติดตามดูแล หรือที่เรียกว่า การคุมประพฤติ ให้ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้โดยเคร่งครัด

อย่างไรก็ตาม การให้การสงเคราะห์แบบไม่บังคับ และแบบบังคับนั้น มิได้มีความหมายแตกต่างกันทั้งในด้านบริการที่จัดให้ หรือคุณภาพของบริการ แต่จุดต่างนั้นอยู่ที่ว่า ผู้พ้นโทษที่ได้รับการสงเคราะห์แบบบังคับ หากมิได้ประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งศาล หรือตามเงื่อนไขที่ตกลงไว้แล้ว ก็สามารถจะถูกเรียกตัวกลับมาอยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานตามเดิมอีกได้ ในขณะที่การสงเคราะห์แบบไม่บังคับมิได้เป็นเช่นนั้น

เมื่อผู้ต้องโทษได้รับการปลดปล่อยตัวออกจากเรือนจำแล้ว อาจประสบกับปัญหาการปรับสภาพชีวิตที่เป็นอิสระขึ้นได้ เป็นผลให้เกิดปัญหาที่ขัดแย้งภายในจิตใจ และหากได้รับการคุ้มครองจากสังคมภายนอกด้วยแล้ว ก็อาจประพฤติตนเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมขึ้นอีกดังนั้น องค์การสหประชาชาติ จึงได้ประกาศเจตจำนงไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ประเทศสมาชิกได้ยึดถือ " ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้อง" (Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners and Related Recommendations) ซึ่งในข้อ 60 (2) ได้บัญญัติหลักการนี้ไว้ว่า " ก่อนครบกำหนดโทษ ชอบที่จะดำเนินการเป็นขั้นๆ ตามจำเป็น เพื่อให้เป็นที่มั่นใจว่า ผู้ต้องขังมีความเคยชินกับการก้าวไปสู่การใช้ชีวิตในสังคมโดยลำดับ ความมุ่งหวังนี้จะบรรลุผลก็อยู่ที่วิธีการก่อนปลดปล่อยซึ่งจัดขึ้น ณ ทัณฑสถานนั้น หรือแห่งอื่นที่เหมาะสมหรือการปล่อยระหว่างพิจารณา โดยให้มีการคุมประพฤติบางอย่าง ซึ่งมีใช่เป็นการมอบหมายให้เป็นภาระของตำรวจ แต่จะต้องรวมถึงการสังคมสงเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพด้วย " และ ในข้อ 11 ก็ได้บัญญัติว่า " ภาระของสังคมมิได้ยุติลงไปที่ผู้ที่ผู้กระทำผิดพ้นโทษ ฉะนั้น ควรมืองค์การรัฐบาลหรือเอกชนที่สามารถให้ความช่วยเหลือภายหลังการปลดปล่อยอย่างมีประสิทธิภาพ ในทางที่จะลดความรังเกียจต่อผู้กระทำผิด เพื่อประโยชน์ในการฟื้นฟูแก้ไขจิตใจ และให้กลับเข้าสังคมได้โดยปกติ "

จากข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติที่กล่าวข้างต้นนี้ การลงโทษในปัจจุบัน จึงเป็นการลงโทษที่มุ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวผู้พ้นโทษและสังคม ซึ่งรัฐนั้นจะต้องเตรียมการในการฝึกอบรม ปรับปรุงแก้ไขผู้ต้องโทษโดยมุ่งหวังให้กลับคนเป็นพลเมืองดี อันเป็นผลในอนาคตหลังจากพ้นโทษ ทำให้จำเป็นที่รัฐจะต้องมีขั้นตอนของการติดตามผล (follow up) ที่พร้อมจะช่วยเหลือแนะนำแนวทางที่ถูกต้องแก่ผู้พ้นโทษ เป็นที่น่าสังเกตว่า การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษโดยทั่วไป จะเป็นการสงเคราะห์ทางวัตถุ หรือเป็นการช่วยเหลือในกรณีที่ผู้พ้นโทษมีปัญหาเดือดร้อนเฉพาะหน้าในวันพ้นโทษ เช่น ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีที่พักพิง ไม่มีอาหาร ไม่มีเครื่องนุ่งห่ม และไม่มียานพาหนะ ซึ่งประเภทของการสงเคราะห์ก็ได้แก่ การให้ที่พักชั่วคราว ให้เครื่องอุปโภคบริโภค ให้คำแนะนำ แนะนำอาชีพ และติดต่อหางานให้ทำ เป็นต้น แต่ทั้งนี้ ยังขาดการให้การให้การสงเคราะห์ทางด้านจิตใจ คือ ไม่มีการเร้าใจให้ผู้พ้นโทษเกิดความศรัทธาที่จะฟื้นฟูตัวเองและกลับใจเป็นคนดีของสังคมได้ ซึ่งในกรณีนี้ อาจารย์นันทิ จิตสว่าง ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาข้าราชการราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์ ได้ให้ความคิดเห็นว่า "การให้การสงเคราะห์นั้น ควรเริ่มต้นตั้งแต่ ผู้ต้องโทษอย่างก้าวแรกเข้ามาในเรือนจำ มิใช่เมื่ออย่างออกไปจากเรือนจำ... ซึ่งภาครัฐจะต้องมีการจัดระบบในเรื่องของการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง และการเตรียมการปลดปล่อยที่มีประสิทธิภาพ จัดระบบบุคลากรที่มีความมุ่งมั่นในการอบรมแก้ไข และที่สำคัญคือ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จะต้องไม่ทำงานในลักษณะของการ "สงเคราะห์" หรือ การ "ช่วยเหลือ" แต่จะต้องทำอย่างเป็นระบบโดยเน้นในการ "พัฒนา และการควบคุมดูแล แทนการแจกสิ่งของ หรือการให้บริการเพียงผ่านไป" ⁸

กระบวนการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิด โดยการให้การสงเคราะห์ภายหลังปลดปล่อยที่สมบูรณ์นั้น จะต้องให้ผู้พ้นโทษได้รับอิสรภาพ และมีเสรีภาพเหมือนกับพลเมืองดีทั่วไป ให้การสงเคราะห์ทางด้านภายนอก สร้างเสริมความสามารถแก้ไขปรับปรุงบุคลิกภาพที่บกพร่อง และให้การสงเคราะห์ทางด้านจิตใจ กล่าวคือ มีการพัฒนาทางด้านจิตใจ มีความตื่นตัวที่จะแก้ไขปรับปรุงให้ตนกลับตัวเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมได้ โดยมีความปรารถนาอันดี มีกำลังใจของตนเอง มีความตั้งใจ ที่จะปรับปรุงตนและใช้ชีวิตภายหลังได้รับการปลดปล่อยให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เพื่อที่จะได้รับการยกย่องนับถือ มีเกียรติโดยเท่าเทียมกับบุคคลอื่นในสังคม ทั้งนี้การ

⁸ นันทิ จิตสว่าง, "เลิกสงเคราะห์ผู้พ้นโทษกันเสียที...แล้วหันมาปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหลังปล่อย," วารสารราชทัณฑ์ ปีที่ 41 ฉบับที่ 1 (กันยายน 2536), หน้า 40-43.

สงเคราะห์ผู้พ้นโทษที่สมบูรณ์จะช่วยให้ผู้กระทำผิดกลับเป็นพลเมืองที่มีประโยชน์และมีค่าของสังคมต่อไป

จึงเห็นได้ว่า แนวความคิดของการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยนี้ ผู้พ้นโทษควรจะได้รับปฏิบัติในฐานะเป็นสมาชิกที่เท่าเทียมกันกับสมาชิกอื่นในสังคม ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นการสอดคล้องกับบทบัญญัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 ในมาตรา 25 ซึ่งบัญญัติว่า "บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน" ซึ่งแม้ว่าบุคคลใดเคยกระทำผิดและได้รับโทษตามคำพิพากษาของศาลมาแล้ว ต่อมาเมื่อเขาได้รับการปลดปล่อย คุณค่าของความเป็นมนุษย์ยังคงมีอยู่ เขาจึงต้องได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกับบุคคลทุกคนที่อยู่ในสังคม โดยไม่มีความแตกต่างใดๆ ดังนั้น การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังการปลดปล่อยจะไร้ประโยชน์ที่แท้จริง หากผู้พ้นโทษจะยังคงมีความรู้สึกว่าคุณค่าหรือถูกทำให้เสียเปรียบในสังคม จึงทำให้เกิดแนวความคิดที่ว่า เป็นการไม่ยุติธรรมต่อผู้พ้นโทษที่ยังคงไว้ซึ่งการสูญเสียสิทธิทั้งปวง ทั้งที่ได้รับโทษต่อการกระทำของเขาแล้ว และเมื่อการลงโทษสิ้นสุดลง เครื่องหมายหรือการตราหน้าว่าเป็นผู้กระทำผิดควรจะลบล้างไปด้วย การทำให้กลับคืนดี (legal rehabilitation) หรือการทำให้สิทธิที่สูญเสียไป โดยผลของการได้รับการลงโทษตามคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกกลับคืนมา จึงอยู่ในกระบวนการของการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยด้วย⁹

ค. ประโยชน์ของการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อย

การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อย มีประโยชน์ดังนี้

- 1) เป็นการป้องกันอาชญากรรมจากการกระทำผิดซ้ำ (recidivism)
- 2) เป็นการตัดความกังวลใจของผู้ต้องขัง ที่มีผลจากการได้รับการลงโทษ หรือความรู้สึกในทำนองว่า ถูกตัดขาดจากสังคม หรือสังคมรังเกียจ
- 3) เป็นการใช้มาตรการทางสังคมป้องกันอาชญากรรม โดยการใช้ปัจจัยทางชุมชนใน

⁹ Stephen Schafer , Introduction to Criminology , (USA. : Reston Publishing Company ,1976),p.246.

การสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขัง

- 4) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังได้กลับประพฤติดีและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข ประกอบอาชีพโดยสุจริตต่อไป
- 5) เป็นการปฏิบัติตามหลักมนุษยธรรม และหลักเมตตาธรรมที่สอดคล้องกับหลักทางศาสนา และความเจริญทางอารยธรรมแห่งสังคมมนุษย์
- 6) เป็นการเสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชนในสังคม
- 7) เป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ โดยการส่งเสริมและพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ เมื่อไม่มีการกระทำผิดเกิดขึ้น ก็ส่งผลถึงเศรษฐกิจจะดีขึ้นตามไปด้วย

3.1.1 การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยในประเทศไทย

ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยได้เริ่มก่อตัวขึ้น เนื่องจากการตราพระราชบัญญัติคัดค้านคน คนจรจัด และคนที่เคยต้องโทษหลายครั้ง ร.ศ. 127 ขึ้น และส่งตัวบุคคลเหล่านี้ไปอยู่ตามหัวเมือง โดยมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเป็นผู้ควบคุมดูแลความประพฤติ ชีวิตความเป็นอยู่และจัดที่ดิน ให้บุคคลเหล่านี้ได้ทำกิน ซึ่งวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้มีเพื่อให้บุคคลเหล่านี้ได้มีอาชีพเป็นหลักแหล่ง มีที่ดินทำกิน จะได้ไม่หวนกลับไปกระทำความผิดอีก นับว่าเป็นการสงเคราะห์ลักษณะบังคับที่ลงโทษ

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2483 ได้มีการจัดตั้งกรมประชาสงเคราะห์ขึ้นมา เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลที่ประสบความเดือดร้อน ตกทุกข์ได้ยาก รวมทั้งป้องกันมิให้บุคคลหรือประชาชนต้องกลายสภาพเป็นบุคคลผู้ตกทุกข์ได้ยากด้วย การสงเคราะห์ดังกล่าวได้ครอบคลุมถึงบรรดาผู้ต้องขัง และผู้พ้นโทษเข้าไว้ด้วย ประกอบกับในระยะเวลาดังกล่าว แนวความคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น การลงโทษผู้กระทำผิดเริ่มมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการแก้ไขฟื้นฟูจิตใจของผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดี แทนที่จะเป็นการแก้แค้นตอบแทนให้สาสมอย่างทารุณโหดร้ายตามแบบเดิมๆ นานาอารยประเทศในขณะนั้น ได้มีการปรับปรุงระบบการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะในการราชทัณฑ์ โดยในปี พ.ศ. 2498 องค์กรสหประชาชาติโดยสาขาป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ได้กำหนดเป็นหลักเกณฑ์ที่เรียกว่า " ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง พร้อม

ทั้งข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้อง" ใต้บัญญัติเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยไว้ดังนี้

" ข้อ 64 ภาระของสังคมมิได้ยุติลงไปในทันทีที่ผู้กระทำผิดพ้นโทษ ฉะนั้นจึงควรมีองค์การรัฐบาล หรือเอกชนที่สามารถให้ความช่วยเหลือภายหลังการปลดปล่อยอย่างมีประสิทธิภาพ ผล ในการที่จะลดความรังเกียจต่อผู้กระทำผิดเพื่อการฟื้นฟูแก้ไขจิตใจ และให้กลับเข้าสังคมได้โดยปกติ"

ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ ก็ได้รับเอาข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ สำหรับปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องนี้มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังควบคู่ไปกับพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ ประกอบกับการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง และจัดให้มีการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อย เพื่อให้เป็นการสอดคล้องไปในแนวทางดังกล่าว

ซึ่งการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยของกรมราชทัณฑ์ในลักษณะนี้ เป็นการสงเคราะห์แบบไม่บังคับ ขึ้นอยู่กับความสมัครใจและความต้องการของผู้พ้นโทษ ซึ่งผู้พ้นโทษจะขอรับความช่วยเหลือหรือไม่ก็ได้ แต่ต่อมาภายหลัง ได้จัดให้มีการสงเคราะห์แบบบังคับขึ้นมาเมื่อได้มีการนำเอาวิธีการปลดปล่อยผู้ต้องขังก่อนครบกำหนดโทษมาใช้ ได้แก่ การพักการลงโทษ และการลดวันต้องโทษจำคุก ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยในลักษณะนี้ จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้จนกว่าจะครบกำหนดโทษ และต้องมีการติดตามดูแลให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ได้กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ที่เรียกกันว่าการคุมประพฤติ

ในปี พ.ศ. 2499 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อย จึงได้จัดตั้ง "มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์" ขึ้น นับว่าเป็นครั้งแรกที่สังคมหรือเอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อย วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ขึ้นมานั้น ก็เพื่อดำเนินงานให้ความช่วยเหลือทางการเงิน เป็นต้น โดยมีเจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์เป็นผู้ดำเนินงาน เนื่องจากมูลนิธิดังกล่าวไม่มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการเอง และได้ตั้งอยู่ในกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทยด้วย การดำเนินงานของมูลนิธิในขณะนั้นค่อนข้างมีขอบเขตจำกัด และไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เนื่องจากมีเงินทุนน้อย

ต่อมา การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยก็เริ่มได้รับความสนใจจากสังคม และองค์กรเอกชนต่างๆมากขึ้น เมื่อมีการจัดประชุมใหญ่ ครั้งที่ 6 ในระหว่างวันที่ 6-12 เมษายน พ.ศ. 2514 เรื่อง "ประชาชนกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม" โดยสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ การประชุมในครั้งนั้น ได้มีการเสนอให้จัดตั้งสมาคมสงเคราะห์ผู้พ้นโทษขึ้น ในขณะนั้นสมาคมสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จึงได้เริ่มโครงการดำเนินการสงเคราะห์หลังปล่อยขึ้น เพื่อให้การบำบัดรักษา แก้ไขสุขภาพจิต และเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ให้ชุมชนยอมรับและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษ เรียกว่า "โครงการรัชดาภิเษก" เพื่อเป็นการถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ครบ 25 ปี เมื่อมีการประชุมใหญ่ขึ้นอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. 2516 สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยจึงได้กำหนดให้มีการอภิปรายในเรื่อง "สุขภาพจิตของผู้พ้นโทษ" ปรากฏว่าได้รับความสนใจเป็นอย่างมากจากที่ประชุม ผลที่ติดตามมาคือ มีมติจากที่ประชุมให้จัดบริการเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยขึ้นมา สภาสังคมสงเคราะห์ฯ จึงได้จัดตั้ง "คณะกรรมการเตรียมการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ" ขึ้น ซึ่งต่อมาสภาสังคมสงเคราะห์ฯ ได้มีการจัดตั้งแผนการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษขึ้นในกองสวัสดิการสังคม คณะกรรมการเตรียมการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษจึงได้เปลี่ยนฐานะมาเป็น "คณะกรรมการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ" อันมีหน้าที่ในการดำเนินงานและประสานงานกับองค์กรเอกชนต่างๆ ในการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์แก่ผู้พ้นโทษ

ในปี พ.ศ. 2517 ได้มีการประชุมในหัวข้อ "การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษและผู้ต้องโทษในประเทศไทย" โดยได้รับเกียรติจากลอร์ด โคนแนลสัน ประธานองค์การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษในประเทศไทย มาบรรยายเกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ และผู้ต้องโทษในประเทศไทย ผลจากการประชุมในครั้งนั้น ได้มีการกำหนดแนวทางที่จะจัดบริการสำหรับให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษในด้านต่างๆไว้ดังต่อไปนี้ คือ¹⁰

1. จัดหาที่พักอาศัยชั่วคราวไว้ในรูปของบ้านกึ่งวิถี
2. ให้คำปรึกษาแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาชีวิตต่าง ๆ
3. ช่วยค่าเบี้ยเลี้ยงในการเดินทางกลับถิ่นที่อยู่ หรืออนุมัติำเนาเดิมในกรณีที่ทางราชการ

¹⁰ สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, รายงานสรุปผลและมติที่ประชุมทางวิชาการเรื่อง "การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษและผู้ต้องโทษในประเทศไทย," เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2517, หน้า 1-2. (อัดสำเนา)

ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือ

4. ให้การรักษาพยาบาลและเสื้อผ้า อาหาร
5. ให้ความช่วยเหลือในการประกอบอาชีพ
6. ให้บริการสงเคราะห์ครอบครัวและบุตร เป็นต้น

การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยได้ดำเนินงานมาจนถึงปี พ.ศ. 2520 ซึ่งในปีนั้นมีการพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องขังเป็นจำนวนมาก กระทรวงมหาดไทยจึงได้กำหนดนโยบายในการสงเคราะห์หลังปล่อยขึ้น มอบหมายให้กรมประชาสงเคราะห์รับไปดำเนินการจัดทำเป็น "โครงการการส่งเสริมอาชีพและจัดสวัสดิการให้แก่ผู้พ้นโทษ" โดยได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 แต่ก็ต้องยุติโครงการในปี พ.ศ. 2524 เนื่องจากมีผู้พ้นโทษมารับบริการน้อยมาก

ในปี พ.ศ. 2525 ได้มีการพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษเป็นจำนวนมากอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากมีการสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ 200 ปี ในช่วงนั้น เป็นผลให้มีการตื่นตัวในด้านการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยขึ้นอีก สภาสังคมสงเคราะห์และองค์การสมาชิกได้จัดโครงการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษและจัดตั้งบ้านกึ่งวิถีอีกแห่งหนึ่งขึ้นมา ชื่อว่า "บ้านร่มเย็น" เพื่อเป็นสถานที่พักพิงชั่วคราวแก่ผู้พ้นโทษ ซึ่งไม่สามารถกลับภูมิลำเนาได้ในทันทีที่ได้รับการปลดปล่อย และเป็นสถานที่ฝึกอบรม ประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรมหรือช่างไม้แก่ผู้พ้นโทษที่ยังไม่มีหลักแหล่งในการประกอบอาชีพ¹¹

แต่ต่อมา ได้มีการลดบทบาทในการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยลง และยุบเลิกคณะกรรมการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ โดยรวมไว้กับคณะกรรมการสงเคราะห์ผู้ที่มีปัญหาโดยทั่วไป ก็มีผลทำให้บ้านร่มเย็นเปลี่ยนแปลงบทบาทไป

¹¹ สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, พิธีเปิดบ้านร่มเย็น โดยนายวีระ มุสิกพงษ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย, วันที่ 2 มีนาคม 2527, หน้า 2. (อัดสำเนา)

3.1.2 การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยในต่างประเทศ

การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อย เป็นแนวทางที่ใช้ปัจจัยทางชุมชน หรือ ทรัพยากรทางสังคมให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษ ซึ่งในประเทศไทยยังมีการดำเนินการอยู่ในวงจำกัด และยังไม่เป็นที่แพร่หลาย แต่สำหรับในต่างประเทศนั้น การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยนั้นได้รับการส่งเสริมและเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ดังจะเห็นได้จากการดำเนินงานสงเคราะห์ภายหลังปลดปล่อยในประเทศต่างๆ ดังต่อไปนี้

3.1.2.1 การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยในประเทศอังกฤษ

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดสมัยแรกของประเทศอังกฤษนั้น เป็นไปในลักษณะที่โหดร้ายทารุณ จนกระทั่งในตอนต้นศตวรรษที่ 17 จึงได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติบางประการต่อผู้กระทำผิด กล่าวคือ ทั้งในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการนำเอาวิธีการกำหนดโทษและรอกการลงอาญามาใช้ อันเป็นลักษณะของการลดหย่อนผ่อนโทษแก่ผู้กระทำผิด แต่ยังไม่มีการแก้ไขผู้กระทำผิดแต่ประการใด อย่างไรก็ตาม นับแต่บัดนั้น เป็นต้นมา แนวความคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดก็ได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงมาตลอด

John Howard เป็นบุคคลแรก ที่เล็งเห็นถึงความจำเป็นในการให้การสงเคราะห์ภายหลังปลดปล่อยแก่ผู้พ้นโทษ และได้พยายามเผยแพร่ผลึกคั้นแนวความคิดนี้ให้เกิดขึ้น หลังจากเขาได้เสียชีวิตไปแล้ว 2 ปี รัฐบาลอังกฤษจึงได้ออกกฎหมายฉบับแรกเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้พ้นโทษตามแนวความคิดของโฮเวิร์ด ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้ส่งผลให้สมาคมสงเคราะห์ภายหลังปลดปล่อยที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศอังกฤษได้ถือกำเนิดมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้พ้นโทษ ต่อมาในปี ค.ศ. 1862 รัฐบาลอังกฤษก็ได้ออกกฎหมายอีกฉบับหนึ่งเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่สมาคม มูลนิธิ และองค์การเอกชนที่ดำเนินการสงเคราะห์ภายหลังปลดปล่อยอยู่ โดยบัญญัติว่า หากมีการก่อตั้งสมาคมสงเคราะห์ภายหลังปลดปล่อยใดขึ้น เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้พ้นโทษทำ ให้สมาคมดังกล่าวแจ้งต่อทางราชการเพื่อจะมีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือจากทางราชการ นับว่าเป็นการสงเคราะห์จากรัฐบาลโดยตรง ซึ่งการประกาศให้กฎหมายฉบับนี้ได้ส่งผลให้บรรดาสมาคมที่มีอยู่ในขณะนั้นทั้งหมดจำนวน 26 สมาคม ทั้งในอังกฤษและแคว้นเวลส์ได้มีการร่วมมือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี รวมทั้งได้มีการตั้งวัตถุประสงค์ร่วมกันในอันที่จะให้การสงเคราะห์แก่ผู้พ้นโทษทั่วราชอาณาจักร

เมื่อปี ค.ศ. 1878 ได้เริ่มมีการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยอย่างจริงจัง โดยองค์การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษเป็นผู้ดำเนินการ วิธีการในการให้การสงเคราะห์แก่ผู้พ้นโทษก็คือ จัดให้ผู้พ้นโทษที่มาขอรับการสงเคราะห์จากองค์การอยู่ในความดูแลอุปถัมภ์ (patron) 1 คน ผู้อุปถัมภ์จะทำหน้าที่คอยดูแลทุกข์สุข ให้กำลังใจและต้องหางานให้แก่ผู้อยู่ภายใต้ความอุปการะทำตลอดจนรายงานต่อคณะกรรมการขององค์การให้ทราบถึงความเป็นไป ส่วนในเรื่องค่าใช้จ่ายนั้น ผู้อุปถัมภ์อาจได้มาจากหลายทางด้วยกัน โดยในขั้นแรก อาจจะเป็นเงินของผู้พ้นโทษเอง ซึ่งได้รับจากการทำงานเมื่อครั้งอยู่ในเรือนจำ หากไม่มีหรือไม่เพียงพอ ผู้อุปถัมภ์ก็อาจจะขอความช่วยเหลือจากท้องถิ่น บิคารมารดา หรือญาติพี่น้องของผู้พ้นโทษ ตลอดจนคณะกรรมการกลางขององค์การเองก็ได้

การดำเนินงานสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยของประเทศอังกฤษในปัจจุบันนี้ สามารถแยกออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยแบบบังคับ (compulsory after care) ซึ่งจะให้การสงเคราะห์แก่ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยอย่างมีเงื่อนไข (release on licence) ได้แก่ ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้ที่ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก เป็นต้น
2. การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยแบบไม่บังคับ (voluntary after care) ซึ่งจะให้การสงเคราะห์แก่ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยอย่างไม่มีเงื่อนไข (suspended sentence) ได้แก่ ผู้ที่พ้นโทษ (Discharged Prisoners) ตามคำพิพากษาของศาล เป็นต้น

รัฐบาลอังกฤษได้ให้การสนับสนุนแก่การดำเนินงานสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อย โดยมีสำนักงานคุมประพฤติและติดตามสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ (probation and after-care services) เป็นผู้รับผิดชอบในการสอดส่องดูแลความประพฤติและติดตามผล โดยประสานงานกับองค์การเอกชนในส่วนที่ว่า มอบหมายให้องค์การเอกชนรับไปดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยในด้านที่พักอาศัยชั่วคราว ให้คำปรึกษาแนะนำในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และการจัดหางานให้ทำ โดยรัฐบาลอังกฤษจะให้ความช่วยเหลือทางการเงินครั้งหนึ่ง และให้เอกชนออกเงินสมทบอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งปรากฏว่า ในปัจจุบันมีสมาคม มูลนิธิ และองค์การอาสาสมัครต่างๆ ทั่วประเทศอังกฤษ แคว้นเวลล์ สกอตแลนด์ และไอร์แลนด์เหนือ จำนวน 267 องค์การ รวมตัวกันจัดดำเนินการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยขึ้น โดยเข้าเป็นสมาชิกและได้รับการสนับสนุนจากองค์การสงเคราะห์ผู้ได้รับการปลดปล่อยแห่งชาติในพระบรม

ราชินูปถัมภ์ (National Association for The Care and Resettlement of Offenders) หรือเรียกกันว่า NACRO¹² กล่าวคือ มี NACRO เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานและประสานระหว่างองค์กรสมาชิกต่างๆดังกล่าว ซึ่งนับว่าองค์กรเอกชนในประเทศอังกฤษนั้น ได้มีบทบาทสำคัญในการสงเคราะห์หลังปล่อย และได้รับการยอมรับสนับสนุนจากรัฐบาลโดยตรง

บริการต่างๆ ซึ่งองค์กรเหล่านี้ได้จัดขึ้นเพื่อการสงเคราะห์แก่ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยนั้น ได้แก่

1. ให้ที่พักอาศัยชั่วคราว ในรูปของบ้านกึ่งวิถี หรือในรูปของบ้านพักชั่วคราว (รัฐบาลอังกฤษได้ให้เงินสนับสนุนแก่การบริการในระบบบ้านกึ่งวิถีเป็นจำนวนถึง 2 ใน 3 ของรายจ่ายส่วนอีก 1 ใน 3 ของรายจ่ายได้มาจากผู้บริจาค และผู้ที่เข้าอยู่อาศัยในบ้านกึ่งวิถี)¹³
2. ให้บริการรักษาพยาบาลทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ
3. ให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยแนะนำแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ
4. ช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้พ้นโทษออกหางานทำ หากไม่สามารถหางานได้ ก็จะช่วยเหลือโดยติดต่อประสานงานกับสำนักงานจัดหางานของรัฐ หรือกรมแรงงาน หรือองค์กรเอกชนอื่นๆ ให้ช่วยจัดหางานให้แก่ผู้พ้นโทษได้ทำ
5. ให้ความช่วยเหลือในด้านเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม
6. ให้การฝึกวิชาชีพ หรือให้การศึกษาคือในระดับสูงขึ้นไป

3.1.2.2 การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ได้มีการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทั้งที่ยังจำคุกอยู่ในเรือนจำและที่ได้รับการปลดปล่อยออกอย่างมีมนุษยธรรมและคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อย ก็ถือเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของรัฐ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่ามาจากพื้นฐานความคิดที่ว่า มนุษย์ทุกคนนั้นมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ถึงแม้จะเคยกระทำความผิดมาแล้ว ไม่ว่าจะโดยตั้งใจหรือโดยความหลงผิดก็ตาม ก็ควรจะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐและสังคมให้มีโอกาสได้กลับตัวใหม่ ประกอบกับความเชื่อที่ว่า ความสำเร็จในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด โดยเรือนจำหรือทัณฑสถานนั้นอยู่ที่ผู้กระทำความผิดสามารถกลับเข้าสู่สังคม

^{12, 13} เบญจวัฒน์ ศิวะบวร, การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษในประเทศไทย, หน้า 40-41

และใช้ชีวิตได้อย่างปกติภายหลังจากที่ได้รับการปลดปล่อยออกมา¹⁴

การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น กล่าวได้ว่าเป็นการสงเคราะห์แบบบังคับ (compulsory after-care services) เนื่องจากว่าผู้ต้องขังที่ได้รับการปลดปล่อยโดยส่วนใหญ่จะได้รับการปลดปล่อยก่อนครบกำหนดโทษตามคำพิพากษาของศาล ด้วยวิธีการพักการลงโทษ ซึ่งปรากฏว่า มีการพิจารณาพักการลงโทษแก่ผู้ต้องขังมากกว่า 60 % ของจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมดที่ได้รับการปลดปล่อย ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยในลักษณะเช่นนี้ จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ภายใต้การดูแลเอาใจใส่ของพนักงานคุมประพฤติ และพนักงานคุมประพฤติยังทำหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ดังเช่น ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินเพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพ การรักษาพยาบาล การจัดหางานให้ทำ ตลอดจนให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องต่างๆ และเนื่องจากหน่วยงานต่างๆของประเทศสหรัฐอเมริกาที่รับผิดชอบงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ต่างก็ตระหนักดีว่าความสำเร็จในการปฏิบัติงานจะเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากการมีส่วนร่วมของประชาชน¹⁵ ดังนั้นในการดำเนินงานสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยของประเทศสหรัฐอเมริกา จึงมีการนำเอาชุมชนเข้ามาช่วยแก้ไขผู้กระทำผิดในรูปของบ้านกึ่งวิถี ซึ่งได้มีการเริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1800¹⁶ และมีความก้าวหน้าขยายเติบโตเป็นอย่างมากในศตวรรษที่ 20 โดยที่บ้านกึ่งวิถีจะจัดเป็นสถานที่พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้พ้นโทษ และมีการจัดหางานให้ผู้พ้นโทษได้ทำทั้งในบ้านกึ่งวิถีนั้นๆ หรือไปทำตามบริษัท ห้างร้าน องค์กร รัฐวิสาหกิจอื่นที่ยินดีรับเข้าทำงาน ตลอดจนช่วยผู้พ้นโทษให้ได้กลับเข้ารับการศึกษาในสถาบันการศึกษาต่างๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ ในส่วนของเอกชนเอง ก็ยังมีสมาคมการกุศลเอกชนและองค์กรทางศาสนา

¹⁴The President's, Commission on Law Enforcement and Administration of Justice, Task Force Report : Corrections (U.S.Government Printing Office, 1967) , p.60.

¹⁵National Advisory Commission on Criminal Justice Standards and Goals, A National Strategy to Reduce Crime (U.S.Government Printing Office, 1973) , p.23.

¹⁶Richard P. Seiter, Ph.D. , Halfway Houses (U.S.Government Printing Office,1977) , p.1.

ต่าง ๆ ที่มีบทบาทอย่างกว้างขวางในการเกื้อกูลและสงเคราะห์ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษ เช่น ศูนย์แนะแนวศึกษาอาชีพและปรุงแต่งแก้ไขผู้พ้นโทษ (Vocational and Rehabilitation Guidance Centres) สมาคมฮาเวิร์ด (Howard Association) สมาคมเรือนจำอเมริกา (American Prison Association) องค์การ The Salvation Army และสมาคม Y.M.C.A. เป็นต้น โดยองค์การเหล่านี้จะดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษในด้านอาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัยชั่วคราว ช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย จัดหางานให้ทำ ให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยแนะนำแก้ไขปัญหาต่างๆ ตลอดจนการฝึกอบรมทางศาสนา เป็นต้น

3.1.2.3 การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยในประเทศญี่ปุ่น

ในประเทศญี่ปุ่น ได้ริเริ่มการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 18 โดยองค์การเอกชนเป็นผู้ก่อตั้งและดำเนินการ อันสืบเนื่องมาจากมีเหตุการณ์ที่น่าสลดใจคือ เมื่อผู้พ้นโทษได้รับการปลดปล่อยออกมาแล้ว แต่ได้รับการไม่ยอมรับจากสังคม รวมทั้งครอบครัวและญาติพี่น้องของตนเองต่างก็แสดงความรังเกียจ ถูกเหยียดหยาม เป็นผลให้ผู้พ้นโทษได้รับความกดดันจนกระทั่งฆ่าตัวตายเป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงมีการก่อตั้งมูลนิธิขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1888¹⁷ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษในด้านที่อยู่อาศัย จัดหางานให้ ให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ต่อมา ได้มีการพัฒนาการดำเนินการสงเคราะห์ภายหลังปลดปล่อย โดยขยายตัวออกมาในรูปของบ้านกึ่งวิถี (Halfway House) และสถานสงเคราะห์และฟื้นฟู (Rehabilitation Aid Hostel)

ในปี ค.ศ. 1950 รัฐบาลญี่ปุ่นได้ทำการปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรม โดยได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการสงเคราะห์หลังปล่อย (The Laws for After Care of Discharged Offenders 1950) โดยให้มีการสงเคราะห์และติดตามผลผู้พ้นโทษที่ได้รับการปลดปล่อยออกมาแล้วไม่เกิน 6 เดือน นับตั้งแต่วันแรกที่ได้รับการปลดปล่อยออกจากเรือนจำหรือทัณฑสถาน และให้อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคุมประพฤติ (The Probation Officer) ซึ่งได้จัดให้มีบริการต่างๆ ดังนี้ คือ

¹⁷ Kazuhisa Susuki, "Half Way Houses in Japan : Rehabilitation Aid Hostels," 1978, pp.3-4.

1. ให้ที่พักอาศัยชั่วคราวในรูปของบ้านกึ่งวิถี
2. ให้ความช่วยเหลือด้านวัสดุ สิ่งของเครื่องใช้ เช่น เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม อาหาร และยารักษาโรค
3. ให้คำพาหนะในการเดินทางกลับภูมิลำเนา
4. ให้เงินทุนในการประกอบอาชีพ
5. ให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยชี้แนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ

นอกจากนี้แล้ว ในส่วนของภาคเอกชน ก็ได้ปรากฏว่า องค์กรเอกชนและอาสาสมัคร ในประเทศญี่ปุ่นนั้น มีบทบาทอย่างมากในการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อย กล่าวคือ ในปัจจุบันมีอาสาสมัครคุมประพฤติทั่วประเทศถึง 47,000 คน ซึ่งประกอบด้วยบุคคลจากทุกสาขาอาชีพ โดยอาสาสมัครเหล่านี้จะทำหน้าที่ติดตามคุมประพฤติผู้ถูกคุมประพฤติในชั้นศาล ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษและให้การสงเคราะห์แก่ผู้พ้นโทษ และในปัจจุบันมีการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยในรูปของบ้านกึ่งวิถีจำนวนถึง 105 แห่งทั่วประเทศ ที่ดำเนินการโดยองค์การเอกชนภายใต้การดูแลควบคุมของกระทรวงยุติธรรม นับว่าเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้เป็นอย่างดี

3.1.3 ข้อขัดข้องในการดำเนินงานสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อย

ในการดำเนินงานสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยนั้น แม้จะเริ่มงานมาเป็นเวลานานแล้ว แต่ยังมีได้มีการพัฒนาไปมากนัก เนื่องจากมีข้อขัดข้องในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

ก. ภาครัฐบาล

เนื่องจากไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงานโดยตรง การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยในภาครัฐบาล จึงเป็นการประสานงานระหว่างกรมราชทัณฑ์ กรมประชาสงเคราะห์ และกรมแรงงาน ซึ่งในการดำเนินงาน พบว่า มีข้อขัดข้องคือ

1. ในแต่ละหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นกรมราชทัณฑ์ กรมประชาสงเคราะห์ และกรมแรงงาน ต่างก็มีภารกิจที่จะต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่หลักที่มีอยู่เต็มมือ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยได้เต็มที่นัก

2. ข้อจำกัดเกี่ยวกับกฎหมาย ข้อกำหนด หรือกฎระเบียบของแต่ละหน่วยงาน ตามที่กล่าวมาแล้วในบทก่อน ซึ่งเป็นอุปสรรคในกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ทำให้การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่

3. สังคมยังมีทัศนคติที่เป็นอุปสรรคต่อผู้พ้นโทษอยู่ เนื่องจากเห็นว่า การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้กระทำผิดที่เป็นภัยต่อสังคม ในขณะที่สุจริตชนอีกจำนวนมากที่มีปัญหาเดือดร้อนและรอรับความช่วยเหลือนั้น เป็นการไม่ยุติธรรม

4. การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยของภาครัฐบาล ไม่ค่อยได้รับการยอมรับจากผู้พ้นโทษ ซึ่งอาจจะมาจากความลำช้า หรือกฎระเบียบที่มากมายในการให้บริการหรือความไม่ต้องการที่จะเกี่ยวข้องกับทางราชการ เนื่องจากเกรงว่าจะเป็นการประจานตนเอง

5. ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ และบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านสังคมสงเคราะห์ โดยเฉพาะกรมราชทัณฑ์ ซึ่งควรจะมี ความใกล้ชิดกับผู้ต้องขังมากพอสมควร เพื่อจะได้ทราบความเป็นไป ปัญหาและความต้องการแท้จริงของผู้พ้นโทษ และเตรียมการให้ความช่วยเหลือได้ตรงต่อความต้องการของผู้พ้นโทษ

ข. ภาคเอกชน

ในปัจจุบัน บทบาทขององค์กรเอกชนในการให้การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยได้ลดลงไปจากเดิมมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากมีปัญหาและข้อขัดข้อง ดังต่อไปนี้

1. สังคมยังไม่ให้การยอมรับผู้ที่เคยกระทำผิด และได้รับการพิพากษาจากศาลให้ลงโทษจำคุก จึงทำให้การดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

2. ขาดนโยบายที่แน่นอนในการดำเนินงาน และขาดการสนับสนุนจากทางราชการ จึงทำให้องค์กรเอกชนส่วนใหญ่ ไม่ให้ความสนใจกับการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยเท่าใดนัก

3. องค์กรเอกชน ยังขาดความเข้าใจในหลักการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อย ตลอดจนความตั้งใจและความสนใจอย่างจริงจัง เมื่อเปรียบเทียบกับ การสงเคราะห์ผู้มีปัญหาในด้านอื่นๆ การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยนั้นจะขึ้นอยู่กับตัวบุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจ และเมื่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเหล่านั้นมีการเปลี่ยนแปลงหรือหมดอำนาจไป การดำเนินงานก็มักจะไม่ได้ได้รับความสนใจหรือไม่มีการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง

4. ขาดงบประมาณ และบุคลากร จึงทำให้การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยอยู่ในขอบเขตที่จำกัด

ดังนั้น ในการให้การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อย เพื่อให้เขาสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมภายนอกเรือนจำได้นั้น จึงต้องเป็นการช่วยเหลือที่ตรงต่อปัญหาและความต้องการของผู้พ้นโทษแต่ละคน ซึ่งในกระบวนการของการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยนั้น บ้านกึ่งวิถีก็เป็นเครื่องมือที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่จะบรรเทาผลกระทบของโทษจำคุก

3.2 บ้านกึ่งวิถี (Halfway House)

ก. ความหมายของบ้านกึ่งวิถี

บ้านกึ่งวิถีเป็นสถานที่สำหรับพักพิงชั่วคราวแก่ผู้พ้นโทษที่ไร้ญาติขาดมิตร ที่ไม่สามารถเดินทางกลับภูมิลำเนาในทันทีที่ได้รับการปลดปล่อย หรือที่ยังไม่มีที่ไป นอกจากนั้นแล้ว ในบ้านวิถีปัญหาข้อขัดข้องต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้พ้นโทษสามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งในด้านปัญหาส่วนตัว ปัญหาการทำงาน และการปรับตัวในสังคม ตลอดจนให้การรักษาพยาบาลทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เป็นต้น¹⁸

นอกจากนี้ ยังมีผู้ให้คำจำกัดความของบ้านกึ่งวิถีอีกว่า เป็นสถานที่ให้การยอมรับอดีตผู้กระทำผิด (ex-offender) ที่ได้รับการปล่อยตัว โดยให้มีการบริการความจำเป็นพื้นฐาน ได้แก่ ที่อยู่อาศัยและอาหาร ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ในบ้านจะพยายามค้นหาปัญหาของแต่ละบุคคล และจะวางแผนช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของผู้พักพิงเหล่านั้น เพื่อเตรียมพวกเขากลับคืนสู่สังคมในฐานะพลเมืองดีต่อไป¹⁹

¹⁸ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย, ประวัติการราชทัณฑ์แห่งประเทศไทย และการปรับปรุงกิจการราชทัณฑ์ในปัจจุบัน, (กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์, 2519), หน้า 101-102.

¹⁹ ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์, “มองบ้านกึ่งวิถีในต่างประเทศ”, รายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหลังปล่อย, หน้า 121.

Prof. Kazuhise Suzuki ได้ให้ความหมายของบ้านกึ่งวิถีว่า บ้านกึ่งวิถีเป็นสถานที่พักพิงชั่วคราว ที่ให้บุคคลที่ได้รับการปลดปล่อยจากเรือนจำที่ยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองและไม่สามารถยื่นด้วยขาของตนเองได้โดยลำพังในสังคมได้พักพิงเป็นการชั่วคราว²⁰

ดังนั้น จากความหมายของบ้านกึ่งวิธิดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า บ้านกึ่งวิถีเป็นสถานที่ที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษ ทั้งในด้านการให้การพักพิงชั่วคราว การให้คำปรึกษาช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่างๆ ตลอดจนการให้การรักษาพยาบาลโดยมีจุดประสงค์ในการให้ผู้พ้นโทษสามารถพึ่งตนเองได้ และเตรียมตัวในการกลับคืนสู่สังคมในฐานะพลเมืองดีต่อไป

ข. การใช้บ้านกึ่งวิถี

บ้านกึ่งวิถีจะทำหน้าที่ 2 บทบาทด้วยกันคือ จะรับหน้าที่เป็นทั้งบ้านกึ่งวิถีเข้า (Halfway-in House) และบ้านกึ่งวิถีออก (Halfway-out House) สำหรับบทบาทของบ้านกึ่งวิถีออกนั้น ได้แก่ การใช้เป็นที่พักพิงของผู้กระทำความผิดในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างการได้รับการปลดปล่อยตัวจากเรือนจำกับการกลับไปใช้ชีวิตอิสระภายในชุมชนดังกล่าว ส่วนบทบาทของบ้านกึ่งวิถีเข้า ได้แก่ การใช้เป็นทางเลือกอย่างหนึ่ง ในการลงโทษของศาลที่จะไม่ใช้โทษจำคุก โดยการให้ที่พักพิง อาหารและการสอดส่องดูแลภายใน (In-house Supervision) แก่ผู้ถูกคุมขังก่อนพิจารณา ผู้ถูกคุมประพฤติ ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวจากโครงการยาเสพติดให้โทษ ตลอดจนสถานบันโรคจิต และผู้ได้รับการพักการลงโทษ ซึ่งบทบาทในกรณีดังกล่าวนี้ ประเทศไทยยังมีได้มีการนำมาใช้คงใช้เพียงแต่บทบาทบ้านกึ่งวิถีออกเท่านั้น

ค. บ้านกึ่งวิถีในฐานะที่เป็นศูนย์กลางในการให้คำปรึกษาแนะนำก่อนการปลดปล่อย

ในประเทศสหรัฐอเมริกา แม้ว่าบ้านกึ่งวิถีที่มีมาแต่ดั้งเดิม จะเป็นที่พักพิงสำหรับผู้ต้องขังที่ได้รับการปลดปล่อยตัวและไม่มีบ้านของตนเองก็ตาม ก็ได้มีการใช้บ้านกึ่งวิธิดังกล่าว เพื่อจุดมุ่งหมายต่าง ๆ มากมาย ในปัจจุบัน ได้มีการให้ความสนใจแก่บ้านกึ่งวิธียิ่งขึ้น ในฐานะที่เป็นบ่อเกิด

²⁰ Prof. Kazuhise Suzuki , “ Half Way Houses in Japan ” , รายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหลังปล่อย , หน้า 81.

สำหรับเครือข่ายงานต่าง ๆ ในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชน (community-based networks) ของ ศูนย์กลางต่าง ๆ ที่ให้การบำบัดรักษาในเรื่องที่พักพิง หรือในฐานะที่เป็นศูนย์กลางต่าง ๆ ในการ ให้คำปรึกษาแนะนำก่อนการปลดปล่อย

ในปี ค.ศ. 1961 กรมราชทัณฑ์ของรัฐบาลกลางในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้จัดตั้งศูนย์ให้คำ ปรึกษาแนะนำก่อนการปลดปล่อยขึ้น ผู้กระทำความผิดจะได้รับการส่งตัวจากเรือนจำมายังศูนย์ ต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นเวลาหลายเดือนก่อนที่ตนจะอยู่ในข่ายที่จะได้รับการพิจารณาพักการลงโทษการ คัดเลือกเจ้าหน้าที่ที่จะคำนึงถึงแนวโน้มในเรื่องการบำบัดรักษาตลอดจนความสามารถพิเศษ ในการ ให้คำปรึกษาแนะนำผู้กระทำความผิดดังกล่าว จะได้รับอนุญาตให้ออกไปทำงานและศึกษาเล่าเรียนใน ชุมชนนั้น ๆ โดยปราศจากการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม ในแผนการดำเนินงานต่าง ๆ ในบ้านถึงวิธีดังกล่าวด้วย

มาตรการในการดำเนินการของบ้านถึงวิธีในระยะเวลาก่อนการปลดปล่อย มีดังนี้

1) การปล่อยให้ไปเรียนหนังสือ (study release)

การปล่อยให้ไปเรียนหนังสือ ผู้ต้องขังจะได้รับการปล่อยให้ไปเรียนในโรงเรียนศีกวิชา ชีพ โรงเรียนมัธยม หรือมหาวิทยาลัย แหล่งชุมชนที่เกี่ยวข้องกับ study release program และ สามารถให้การศึกษาทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพแก่นักโทษ ซึ่งเรือนจำหรือทัณฑสถานเล็ก ๆ ไม่ สามารถดำเนินการให้แก่ผู้ต้องขังได้ ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีโครงการที่เรียกว่า "New Gate Project" ซึ่งสนับสนุนโดย คณะกรรมการเกี่ยวกับอาชญากรรมและเด็กกระทำผิดกฎหมายแห่งชาติ โครงการดังกล่าวนี้ ผู้ต้องขังไม่ต้องกลับมาอยู่ในเรือนจำแต่อาศัยอยู่ในหอพักของมหาวิทยาลัย หรือบ้านพักเหมือนนักศึกษาทั่วไป นักศึกษาจะต้องไปพบที่ปรึกษา (counselors) อาทิตย์ละ 1 ครั้ง เพื่อรับคำแนะนำสอดคล้องดูแล ส่วนวัตถุประสงค์ของการปล่อยให้ไปเรียนหนังสือนั้น เพื่อให้ ปรับปรุงตนเองเพื่ออาศัยอยู่ในสังคมต่อไป

2) การปล่อยให้ไปทำงาน (work release)

โปรแกรมการปล่อยให้ทำงานนี้ คือ ให้ผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำหรือทัณฑสถานออกไป ทำงานในชุมชนในเวลากลางวัน และกลับเข้าสู่เรือนจำในเวลากลางคืน แรกเริ่มนั้น โปรแกรมนี้ใช้

กับนักโทษที่ถูกพิพากษาให้จำคุกระยะสั้น หรือใช้กับนักโทษที่จะเตรียมตัวได้รับการปลดปล่อย เพื่อการพักการลงโทษ ควรให้นักโทษอยู่ในโปรแกรมประมาณ 6 เดือน ถึง 1 ปี ก่อนการปลดปล่อย การปล่อยให้ผู้ต้องขังออกไปทำงานนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้ทดสอบทักษะในการทำงาน ตลอดจนการควบคุมตนเองภายในชุมชนดังกล่าว นอกจากนี้ยังได้อนุญาตให้บุคคลเหล่านี้ ได้ใช้เวลากลางวันส่วนใหญ่ภายนอกสถานที่คุมขังด้วย ซึ่งจะช่วยให้มีความรู้สึกที่ว่าตนเองมิใช่เป็นสิ่งแปลกปลอมของสังคม และยังทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดีที่ละน้อย ๆ อีกด้วย นอกจากนี้ ประโยชน์ของการปล่อยให้ผู้ต้องขังออกไปทำงานอีกประการหนึ่ง คือ รายได้ที่ได้จากการออกไปทำงานดังกล่าว สามารถนำไปใช้จ่ายใช้สอย และหากผู้ต้องขังมีครอบครัวแล้ว รายได้ดังกล่าว จะช่วยให้ไม่ต้องพึ่งพาเงินสวัสดิการจากรัฐบาลผู้ต้องขังสามารถจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เสียหายได้ ถ้าหากผู้พิพากษาต้องการ และเหตุผลที่สำคัญ คือ ชุมชนที่เขาอาศัยอยู่ จะเริ่มรับรู้ถึงความสามารถของเขาในการที่จะยึดงานไว้ได้โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ตนเอง หรือผู้อื่น ยิ่งไปกว่านั้น การคบหาสมาคมผู้กระทำผิดดังกล่าวกับบรรดาเพื่อนร่วมงาน ในสังคมจะให้การสนับสนุนช่วยเหลือ และให้คำแนะนำแก่พวกเขาได้ ซึ่งไม่อาจพบสิ่งเหล่านี้ได้ในเรือนจำ ตามธรรมเนียมของคนอเมริกันนั้น ความสามารถที่จะทำงานที่เป็นประโยชน์ได้ ย่อมจะช่วยเสริมทั้งความนิยมนับถือตนเองในตัวผู้กระทำผิดดังกล่าว ตลอดจนการที่จะได้รับความเคารพนับถือจากบุคคลอื่นด้วย

3) ศูนย์ให้คำแนะนำก่อนการปลดปล่อย (prerelease guidance centers)

ศูนย์ให้คำแนะนำก่อนการปลดปล่อย เป็นศูนย์ที่พักของนักโทษก่อนการพักการลงโทษ โดยทั่ว ๆ ไป จะอยู่ในระหว่าง 3 เดือนถึง 1 ปี เพื่อเป็นการเตรียมตัวของนักโทษก่อนที่จะไปสู่สังคมอิสระ ในสหรัฐอเมริกา เรียกว่า ศูนย์แก้ไขบำบัดแห่งชุมชน (community treatment centers) จุดประสงค์ของศูนย์ เพื่อให้ที่พักชั่วคราวในเมือง ซึ่งผู้ต้องขังสามารถที่จะหางานทำได้การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม หลังจากนั้น ก็จะได้ย้ายไปอยู่บ้านของตนเองต่อไป

เหตุผลที่สนับสนุนให้มีการใช้บ้านกึ่งวิถีแก่ผู้กระทำผิด มีอยู่อย่างน้อย 3 ประการ คือ

1) การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในชุมชน ได้รับการพิจารณาว่า มีมนุษยธรรมมากกว่าการใช้โทษจำคุก นอกเหนือจากการช่วยลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความแออัดขัดเคืองภายในเรือนจำ การสุขภาพ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆที่เลวร้าย ตลอดจนการอนามัย ซึ่งอยู่ในสภาพที่

แม่เต็มทีแล้ว บ้านกิ่งวิทย์ยังคงเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดได้รักษาสัมพันธ์ภาพกับครอบครัว และกลุ่มเพื่อน ตลอดจนสามารถอยู่ในตลาดแรงงานได้อีกด้วย

2) ความสำเร็จในการปรับตัวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ของผู้กระทำความผิด จะบรรลุผลสำเร็จได้ดีแต่เฉพาะในชุมชนใดชุมชนหนึ่งเท่านั้น ณ ที่นั้น อดีตผู้กระทำความผิดสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตอย่างเป็นอิสระ สามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวและกลุ่มเพื่อนได้อย่างแน่นแฟ้น สามารถหางานทำได้ ฯลฯ ซึ่งสิ่งต่างๆดังกล่าวสามารถหาได้จากบ้านกิ่งวิทย์

3) การปรับตัวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมดังกล่าว ย่อมสำเร็จโดยจะเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการใช้วิธีการคุมขัง

ง. เป้าหมายของการใช้บ้านกิ่งวิทย์

เป้าหมายเบื้องต้นของการใช้บ้านกิ่งวิทย์ จะมุ่งในการปรับตัวของผู้กระทำความผิดให้เข้ากับสภาพความเป็นอยู่ในชุมชนที่มีอิสระ ส่วนเป้าหมายอื่นๆนั้น โดยทั่วไปจะมุ่งในเรื่องของการทำงาน การศึกษาต่อ และการลดภาระค่าใช้จ่ายของเรือนจำ อย่างไรก็ตาม เป้าหมายต่างๆ ดังที่ จะกล่าวต่อไปนี้เป็นสิ่งที่บรรดาผู้บริหารบ้านกิ่งวิทย์ยอมรับ

1. เพื่อพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ อันจะนำมาซึ่งการจ้างที่ดี
2. เพื่อให้ผู้กระทำความผิด ได้มีงานทำ ซึ่งจะสามารถทำงานดังกล่าวต่อไปได้ภายหลังพ้นโทษ
3. เพื่อสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมต่อการศึกษาอบรม
4. เพื่อลดการจำคุกในเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ
5. เพื่อเสนอแผนงานในเรื่องการให้ที่พักพิงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีค่าใช้จ่ายต่อหัวน้อยกว่าการจำคุก
6. เพื่อให้มีผลกระทบต่อภาระลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานในท้องถิ่น

จ. นโยบายของการใช้บ้านกิ่งวิถี

กระบวนการและนโยบายต่างๆที่ได้ผ่านการกลั่นกรองมาแล้ว ซึ่งได้เกิดขึ้นจากเป้าหมายต่างๆ ของบ้านกิ่งวิถีดังกล่าว จะเป็นตัวกำหนดประเภทของผู้กระทำความผิดที่จะถูกส่งตัวมาตลอดจนลักษณะที่บุคคลเหล่านี้จะได้รับการบำบัดรักษาด้วย

บ้านกิ่งวิถีแต่ละแห่งจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไป แต่จะมีอยู่ 2 ลักษณะที่เห็นเด่นชัดได้แก่

1. บุคคลที่บ้านกิ่งวิถีรับตัวไว้ มักมีแนวโน้มที่จะเป็นคนหนุ่มคนสาวที่ไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน และมีได้เป็นผู้กระทำความผิดในคดีอุกฉกรรจ์ ในลักษณะนี้จะเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของชุมชน ตลอดจนทัศนคติ (attitudes) ของชุมชนที่มีต่อบ้านกิ่งวิถีดังกล่าว เป็นที่เชื่อกันว่า ผู้กระทำความผิดที่อายุน้อยกระทำความผิดครั้งแรกและเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรง มักมีความเป็นไปได้น้อยที่จะกระทำความผิดซ้ำ ด้วยเหตุนี้ความหวาดระแวงและการต่อต้านคัดค้านของชุมชนจึงมีน้อย

2. นโยบายและแผนงานต่างๆของบ้านกิ่งวิถี จะมุ่งไปที่การหางานให้ทำ ตลอดจนการศึกษาและการฝึกวิชาชีพ ในลักษณะนี้จะสังเกตเห็นว่า ผู้กระทำความผิดน่าจะตอบสนองต่อแผนงานต่างๆของบ้านกิ่งวิถีได้ดีกว่าการปล่อยให้บุคคลดังกล่าวไปตามแนวทางของตน

อย่างไรก็ตาม ข้อสมมติฐานทั้งสองประการดังกล่าว ยังคงเป็นเรื่องที่พิสูจน์ไม่ได้ เนื่องจากพยานหลักฐานที่มีอยู่ยังคงขัดแย้งกันและยังคงไม่ให้คำตอบที่สมบูรณ์พอ

3.2.1 บ้านกิ่งวิถีในประเทศไทย

ในประเทศไทย ได้มีการจัดตั้งบ้านกิ่งวิถีขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2517 โดยมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ ซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของกรมราชทัณฑ์ โดยใช้ชื่อว่า "บ้านสวัสดิ์" มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้พ้นโทษที่เดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือ โดยให้บริการในด้านการจัดที่พักอาศัยชั่วคราว ติดต่อหางานให้ทำ จัดอาหารให้ ส่งตัวกลับภูมิลำเนา

ให้ทุนไปประกอบอาชีพ นอกจากนี้ ยังได้ให้ความสงเคราะห์แก่ผู้พัวพันในเรื่อง เครื่องอุปโภค บริโภค ตลอดจนทุนการศึกษาแก่นุตรธิดาของบุคคลดังกล่าวด้วย

สำหรับบ้านกึ่งวิถีที่ให้บริการในด้านการสงเคราะห์ผู้ต้องขังและผู้พัวพัน โดเฉพาะ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของเอกชนนั้น ในปัจจุบันยังไม่มีการจัดตั้งขึ้น ในอดีตเคยมี "บ้านร่วม เย็น" ขึ้น โดยอยู่ในความรับผิดชอบของสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์จะ ให้เป็นบ้านกึ่งวิถีที่ให้แก่ผู้พัวพันที่ซึ่งไม่สามารถกลับภูมิลำเนาได้ทันที และเป็น สถานที่พักและประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมหรือช่างไม้ สำหรับผู้พัวพันที่ยังไม่มีหลักแหล่ง ในการประกอบอาชีพ ผู้พัวพัน ผู้ผ่านสถานฝึกอบรมหรือสถานกักกันอื่นใด ในกระบวนการยุติ ธรรม รวมทั้งบุคคลผู้ถูกคุมประพฤติโดยคำสั่งศาล ซึ่งสมัครเข้าพักอาศัยใช้บริการของบ้านร่วมเย็น แต่ทั้งนี้ ให้ยกเว้นผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดทุกประเภท

เป็นที่น่าเสียดายว่า ต่อมา สภาสังคมสงเคราะห์ได้ลดบทบาทในด้านการสงเคราะห์ผู้ พัวพันลง เนื่องจากได้มีการขุดเลิกคณะกรรมการสงเคราะห์ผู้พัวพัน และให้ถือว่า การ สงเคราะห์ผู้พัวพันเป็นส่วนหนึ่งของการสงเคราะห์ผู้มีปัญหาโดยทั่วไป และสำหรับบ้านร่วมเย็นก็ ให้เป็นบ้านกึ่งวิถีสำหรับสงเคราะห์บุคคลผู้มีปัญหาทั่วไปด้วย การประสานงานกับกรมราชทัณฑ์ เพื่อคัดเลือกผู้พัวพันเข้าอาศัยในบ้านร่วมเย็นจึงเป็นอันระงับไปโดยปริยาย

3.2.2 บ้านกึ่งวิถีในต่างประเทศ

3.2.2.1 บ้านกึ่งวิถีในประเทศอังกฤษ²¹

จุดมุ่งหมายประการหนึ่งของการจัดตั้งบ้านกึ่งวิถี หอพัก (hostel) หรือที่พักอาศัย ชั่วคราว (shelter) ก็เพื่อให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้ต้องขังที่จวนจะพ้นโทษ เป็นการเตรียมผู้ต้องขัง ให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมภายนอกได้เร็วขึ้น อาทิ ผู้ที่อยู่ในระหว่างการพักการลงโทษหรือ ระหว่างการถูกคุมประพฤติ นอกจากนี้ ยังได้ให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้ต้องขังที่พ้นโทษไปแล้ว แต่ประสบปัญหาในเรื่องที่พักอาศัยและการหางานทำด้วย บริการที่จัดให้ผู้พักพิงส่วนใหญ่

²¹ สมบูรณ์ ประสบเนตร , "บ้านกึ่งวิถี" , รายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการว่าด้วยการ ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดหลังปล่อย, หน้า 110-113.

จึงมุ่งไปในเรื่องการจัดที่พักอาศัยให้ชั่วคราว ตลอดจนการหางานให้ทำ โดยปกติแล้วเจ้าหน้าที่สวัสดิการ (Welfare Officers) ของเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ จะเป็นผู้จัดหาบ้านดังกล่าวไว้ให้ผู้ที่ จะได้รับการปล่อยตัวที่ต้องการความอนุเคราะห์ล่วงหน้า

บ้านกึ่งวิถีในประเทศอังกฤษนี้ มีทั้งที่ดำเนินการโดยรัฐบาลและองค์กรเอกชน ที่น่าสนใจคือ สมาคมสงเคราะห์ผู้กระทำผิดแห่งชาติ (National Association for the Care and Resettlement of Offenders) หรือ NACRO ซึ่งเป็นหน่วยงานเอกชน ที่ส่งเสริมสนับสนุนการดูแลเอาใจใส่ และการทำให้อดีตผู้กระทำผิด สามารถกลับตัวเข้าสู่สังคมภายนอกได้ตามปกติ ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมด้วย โดยมีความเชื่อมั่นว่า อาชญากรรมไม่ควรเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ศาล หรือเรือนจำเท่านั้น บุคคลภายนอกควรจะมีส่วนร่วมในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมด้วย งานของ NACRO ทั้งหมด จึงได้อุทิศให้กับการพัฒนาแนวทางในการจัดการกับอาชญากรรมที่มีมนุษยธรรม และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น งานที่สำคัญๆ ของ NACRO มีดังนี้

1. การจัดหาที่อยู่อาศัย นับเป็นปัญหาที่ยุ้งยากมากที่สุดประการหนึ่งของผู้ที่มีความทุกข์ยาก เมื่อยังไม่มีที่พักอาศัยที่แน่นอน ก็ย่อมเป็นการยากที่จะหางานทำได้ เมื่อไม่อาจหางานทำได้ โอกาสที่บุคคลดังกล่าวจะหวนกลับไปประกอบอาชญากรรมอีก จึงเป็นเรื่องที่เป็นไปได้สูง NACRO จึงได้จัดหาที่พัก หรือที่พักอาศัยชั่วคราวให้บุคคลเหล่านี้ และได้เข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการจัดหาที่อยู่อาศัยให้กับอดีตผู้กระทำผิดที่ยังไม่มีบ้านของตัวเองด้วยบ้านกึ่งวิถีซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของ NACRO โดยได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลและอีกส่วนหนึ่งจะได้จากค่าเช่าและค่าอาหาร ที่ผู้พักพึงมีรายได้จากการทำงานจ่ายให้ ตลอดจนเงินที่ได้รับบริจาค

2. การฝึกอบรมเพื่อการทำงาน (employment training) อดีตผู้กระทำผิดมักจะประสบกับปัญหาหนัก ในเรื่องการทำงานที่มั่นคง การฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้ความชำนาญในวิชาชีพแขนงต่างๆ จึงนับได้ว่าเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพที่สุดประการหนึ่งสำหรับบุคคลดังกล่าว ในอันที่จะดำรงชีวิตได้ตามปกติ NACRO จึงได้จัดให้มีการฝึกอบรมวิชาชีพแขนงต่างๆขึ้น มีกำหนด 12 เดือน นอกจากนี้ยังได้จัดหางานให้ทำด้วย

3. ความสัมพันธ์กับทางเรือนจำ ผู้ต้องขังในเรือนจำมักจะขาดความสัมพันธ์กับโลกภายนอกภายหลังได้รับการปลดปล่อย บุคคลดังกล่าวอาจจะไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีงานทำ หรือไม่สามารถติดต่อกับเพื่อนฝูงหรือญาติมิตรได้ จึงจำเป็นต้องมีการเตรียมการให้บุคคลเหล่านี้สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติสุข NACRO จึงได้ประสานงานกับทางเรือนจำ เพื่อให้เจ้า

หน้าที่เรือนจำสามารถให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องขังในเรื่องที่พักอาศัย และการหางานทำให้ได้ ก่อนที่จะได้รับการปลดปล่อย

3.2.2.2 บ้านกึ่งวิถีในประเทศสหรัฐอเมริกา²²

การพัฒนาการของบ้านกึ่งวิถี ได้เกิดขึ้นระหว่างปี 2407 ถึงต้นปี 2490 อันเป็นผลมาจากความตกต่ำ การขยายการพักการลงโทษ และแผนงานก่อนการปลดปล่อย ซึ่งต้องการให้ผู้กระทำผิดมีงานทำก่อนได้รับการปลดปล่อย และได้มีการใช้บ้านกึ่งวิถีแบบหลากหลาย ไม่เฉพาะผู้ต้องขังที่ได้รับการปลดปล่อยจากเรือนจำอย่างไม่มีเงื่อนไขเท่านั้น แต่ยังใช้สำหรับผู้ถูกคุมประพฤติ งานพักการลงโทษ และสำหรับผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยเนื่องจากการลดวันต้องโทษ โดยผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยจากเรือนจำอย่างมีเงื่อนไข จะใช้บ้านกึ่งวิถีในฐานะที่เป็นศูนย์เตรียมตัวก่อนการปลดปล่อย (pre-release center) หรือเป็นที่พักชั่วคราวเพื่อออกไปทำงานภายนอก หรือหางานทำ หรือศึกษาเล่าเรียน ตั้งแต่ปี 2504 เป็นต้นมา ผู้กระทำความผิดจะถูกส่งตัวจากเรือนจำไปยังศูนย์เหล่านี้เป็นเวลาหลายเดือน ก่อนที่จะมีสิทธิได้รับการพิจารณาพักการลงโทษ เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ดังกล่าว จะได้รับการพิจารณาคัดเลือกเป็นพิเศษ โดยมุ่งไปในเรื่องของการให้การปฏิบัติ (treatment) และการให้คำปรึกษาแนะนำ โดยเฉพาะผู้กระทำความผิด จะได้รับอนุญาตให้ออกไปทำงาน หรือศึกษาต่อในชุมชนโดยปราศจากการดูแลสอดส่องของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมในแผนงานต่างๆของบ้านกึ่งวิถีเองด้วย

แม้ว่าวัตถุประสงค์ดั้งเดิมของการจัดตั้งบ้านกึ่งวิถี จะมุ่งไปที่การให้ที่พักพิงเป็นการชั่วคราวแก่ผู้พ้นโทษที่มีความเดือดร้อนในเรื่องที่อยู่อาศัยก็ตาม แต่ก็ได้มีการใช้บ้านกึ่งวิถีเป็นสถานที่สำหรับลงโทษผู้กระทำความผิดบางประเภทด้วย โดยถือเป็นทางเลือกอย่างหนึ่งของการลงโทษ ผู้ใช้บริการของบ้านกึ่งวิถีจึงมีทั้งผู้พ้นโทษ ผู้ถูกคุมประพฤติ ผู้ได้รับการพักการลงโทษ ผู้ติดยาหรือสุราเรื้อรัง ผู้ป่วยทางจิต และผู้ต้องขังก่อนการพิจารณา ตลอดจนผู้ตกทุกข์ได้ยาก

²² ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์ , " มงบ้านกึ่งวิถีในต่างประเทศ " , รายงานการสัมมนาเชิงปฏิบัติการว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหลังปล่อย ., หน้า 120 -125.

3.2.2.3 บ้านกึ่งวิถีในประเทศญี่ปุ่น²³

ประเทศญี่ปุ่นได้ดำเนินการบ้านกึ่งวิถีตั้งแต่ พ.ศ. 2423 สำหรับให้บริการผู้พ้นโทษ โดยองค์การที่สมัครใจให้ความช่วยเหลือ ปัจจุบันประเทศญี่ปุ่นมีบ้านกึ่งวิถีประมาณ 100 แห่ง สำหรับผู้ใหญ่และเด็ก ดำเนินงานโดยองค์การเอกชนทั้งสิ้น แต่อยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงยุติธรรมผ่านทางสำนักงานคุมประพฤติ

เมื่อจะมีการจัดตั้งบ้านกึ่งวิถีขึ้นในชุมชนใดก็ตามนั้น มีการต่อต้านจากประชาชนในชุมชน เพราะประชาชนเห็นว่าพวกเขาจะไม่ได้รับความปลอดภัย และมีความเกรงกลัวผู้ที่เคยกระทำความผิดที่จะเข้ามาพักอาศัยว่าจะก่อให้เกิดอาชญากรรมในชุมชนได้ ดังนั้น สำนักงานคุมประพฤติและคณะกรรมการก่อสร้างบ้านกึ่งวิถี จึงได้ร่วมปรึกษาหารือกันและตกลงจะให้มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ ให้คนในชุมชนเห็นถึงความจำเป็นและทราบถึงกิจกรรมของบ้านกึ่งวิถี โดยได้รับความร่วมมือจากอาสาสมัครคุมประพฤติและกลุ่มที่เห็นใจอยู่แล้วบางกลุ่ม โดยมีการสร้างความเข้าใจและอาศัยระบบงานที่ดี และการกระทำที่ต่อเนื่อง รวมตลอดถึงการนำกลุ่มคนเหล่านี้ไปเยี่ยมชมบ้านกึ่งวิถีและเรือนจำต่างๆ เพื่อให้เข้าใจในระบบงาน การดำเนินงานในประเทศญี่ปุ่นนี้ จึงมีความค่อยเป็นค่อยไป ในที่สุด ความเข้าใจในความจำเป็นที่จะต้องสร้างบ้านกึ่งวิถีก็เริ่มเกิดขึ้น และได้รับการยอมรับขึ้นในชุมชน

นอกจากนี้ ในประเทศญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ พ.ศ. 2493 (Law for Aftercare of Discharged Offenders of 1950) เพื่อสนับสนุนและควบคุมกิจการด้านงบประมาณสำหรับบ้านกึ่งวิถี ปัจจุบันองค์กรหรือสมาคมเอกชนที่ดำเนินการบ้านกึ่งวิถี จะสามารถรับเจ้าหน้าที่เข้าทำงานในบ้านได้ก็ต่อเมื่อกระทรวงยุติธรรมได้ให้การรองรับบุคคลนั้นแล้ว และกฎหมายดังกล่าวจะเรียกองค์กรหรือสมาคมเอกชน ที่ดำเนินการบ้านกึ่งวิถีว่า " สมาคมช่วยเหลือฟื้นฟู " (Rehabilitation Aid Association) แต่มีชื่อเฉพาะแตกต่างกันไป ผู้พ้นโทษจะสามารถใช้บริการบ้านกึ่งวิถีได้ไม่เกิน 6 เดือนภายหลังจากได้รับการปลดปล่อย ข้อที่น่าสังเกตคือ ค่าใช้จ่าย บางส่วนในบ้าน เช่น ค่าอาหาร ค่าที่พัก ทางบ้านสามารถ

²³ เรื่องเดียวกัน , หน้า 120-125

เบิกคืนได้จากกองทุนแห่งชาติ (National Fund) ของรัฐบาล ตามอัตราที่ทางการกำหนด อย่างไรก็ตาม บ้านกึ่งวิถียังคงต้องพึ่งเงินทุนจากภายนอกเช่น เงินบริจาคจากบุคคลทั่วไป รายได้จากกิจกรรมของบ้าน เงินอุดหนุนจากเทศบาล เงินช่วยเหลือจากสมาชิกซึ่งพักอาศัยเกินกำหนดเวลา เป็นต้น

รูปแบบของบ้านกึ่งวิถีในประเทศญี่ปุ่นที่น่าศึกษา คือ " หอพักช่วยเหลือฟื้นฟูวาชูไก (Wachukai rehabilitation aid hostel) ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2455 (ค.ศ. 1912) โดยสหพันธ์ชาวพุทธ (Federation of Buddhist Temples) ในเมืองโอซาก้า เพื่อเป็นที่พักพิงแก่ผู้ที่ได้รับการนิรโทษกรรม เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีพระบรมศพขององค์จักรพรรดิเมจิ นับแต่นั้น หอพักแห่งนี้ได้ให้บริการด้านที่อยู่อาศัยและอาหารแก่ผู้พ้นโทษโดยตลอด ผู้กระทำผิดสามารถพักอาศัยในหอพักได้ไม่เกิน 6 เดือน นับแต่ได้รับการปลดปล่อย ยกเว้นสำหรับผู้ถูกคุมความประพฤติและผู้ถูกพักการลงโทษ ทั้งนี้เป็นไปตามกฎหมายสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ พ.ศ. 2493

บ้านกึ่งวิถีทั้งในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น ตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นกิจการที่มีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้เพราะ การจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานขึ้นมารองรับผู้พ้นโทษในประเทศต่างๆเหล่านี้ มีประวัติความเป็นมานานนับศตวรรษ เช่น NACRO ของประเทศอังกฤษ ซึ่งตั้งมาประมาณ 170 ปี การดำเนินงานจึงมีความเป็นปึกแผ่น มีบุคลากร ในการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง การบริหารงานต่างๆ สามารถใช้รูปแบบที่รัฐดำเนินการเอง หรือให้เอกชนดำเนินการโดยรัฐเป็นผู้ประสานงาน ส่งเสริมให้เอกชนเข้ามาช่วยสร้างสรรค์บ้านกึ่งวิถี ให้สามารถช่วยเหลือผู้พ้นโทษให้กลับคืนสู่สังคมได้โดยไร้ซึ่งปัญหาในการดำรงชีวิตต่อไป

ในขณะเดียวกัน บ้านกึ่งวิถีในประเทศไทย หรือที่เรียกว่า " บ้านสวัสดิ์ " นั้น แม้ว่าจะมีวัตถุประสงค์ในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษที่เดือดร้อนต้องการความช่วยเหลือ กรมราชทัณฑ์เองก็ได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปประชาสัมพันธ์ตามเรือนจำหรือทัณฑสถานต่างๆ เป็นประจำ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ทราบถึงบริการที่มีอยู่ แต่การดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีในประเทศไทยก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

3.2.3 ข้อขัดข้องในการดำเนินงานของบ้านกึ่งวิถี

1. การดำเนินงานในการให้บริการ "บ้านกึ่งวิถี" ในปัจจุบัน ซึ่งมุ่งดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยเหลือให้ผู้กระทำผิดได้มีที่พึ่งพิงเมื่อได้รับการปลดปล่อยนั้น การดำเนินการดังกล่าว ไม่ได้ถูกจัดให้ในลักษณะที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่บริการที่จัดหาให้ เป็นเพียงเพื่อตอบสนองต่อระบบมากกว่าที่จะตอบสนองกับจำนวนของผู้พ้นโทษ เช่น มีบ้านกึ่งวิถีที่คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ไม่พอเพียงกับจำนวนของผู้ได้รับการปลดปล่อย นอกจากนี้ สิ่งที่เป็นสำคัญสำหรับผู้ที่ได้รับการปลดปล่อย ก็คือ เครื่องอุปโภคบริโภคและการจ้างงาน แต่เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจในประเทศไทยยังไม่ดีเท่าที่ควร จึงไม่สามารถจัดหาสิ่งต่างๆ ให้ผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวได้อย่างเพียงพอ

2. แม้ว่าบ้านกึ่งวิถี จะมีวัตถุประสงค์ในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พ้นโทษที่เดือดร้อน กรมราชทัณฑ์เองก็ได้จัดส่งเจ้าหน้าที่ไปประชาสัมพันธ์ตามเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ เพื่อให้ผู้ต้องขังได้ทราบถึงบริการที่มีอยู่ แต่ก็ปรากฏว่า มีผู้พ้นโทษมาขอรับบริการน้อยกว่าที่ควร ทั้งนี้ เพราะความรู้สึกที่เป็นปฏิกิริยากับทางราชการยังคงฝังแน่นอยู่ในจิตใจ สภาพการณ์เช่นนี้เป็นเครื่องชี้ว่า ผู้พ้นโทษคงมีความหยิ่งในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของคนเชียงใหม่ทุกคนไป ไม่อยากให้ใครเห็นว่าตนเป็นผู้ที่ด้อยกว่าบุคคลอื่นในสังคม และสิ่งที่สำคัญคือ ผู้พ้นโทษไม่อยากจะเกี่ยวข้องหรือติดต่อกับหน่วยงานที่เป็นของทางราชการ หรือบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐอีก โดยเฉพาะ ในการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีนั้น จะใช้เจ้าหน้าที่เรือนจำมาดำเนินการ ทำให้ผู้พ้นโทษรู้สึกว่ายังเป็นเครือข่ายของเรือนจำ

3. มีข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณ เนื่องจากบ้านสวัสดิ แม้จะเป็นมูลนิธิเอกชน แต่ก็ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำ ต้องใช้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ซึ่งต่างก็มีภาระความรับผิดชอบมากมายอยู่แล้ว จึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานของบ้านกึ่งวิถีได้เต็มที่นัก ประกอบกับมีงบประมาณในการดำเนินงานจำกัด จึงให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษได้ไม่มากนัก